EETU PIO Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
Pensionärsförbundens intresseorganisation rf

Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi kuntalain muuttamisesta (HE 150/2026 vp)

EETU ry:n lausunto vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskeviin muutosehdotuksiin, 26–27 §

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Vanhus- ja vammaisneuvostoille aloiteoikeus

Luonnosvaiheessa hallituksen esityksessä oli vielä vanhus- ja vammaisneuvoston aloiteoikeus kuntalain 23 §:n mukaisesti, mutta tässä hallituksen esityksessä sitä ei enää ole mukana. EETU ry vaatii, että se otetaan mukaan kuntalain muutokseen.

Aloiteoikeuden lisäksi olennaista on vanhusneuvoston mahdollisuus vaikuttaa asioiden valmisteluun varhaisessa vaiheessa. Olennaista on oikea-aikainen ja kattava tiedonkulku vanhusneuvoston, viranhaltijoiden ja päätöksentekijöiden välillä. EETU ry ehdottaa lisäksi, että lakiin lisätään erillinen vanhusneuvostojen aloiteoikeus.

Vanhusneuvostojen puhe- ja läsnäolo-oikeus

EETU ry ehdottaa, että lakiin kirjattaisiin vanhusneuvostojen oikeus saada puhe- ja läsnäolo-oikeus keskeisimpien lautakuntien ja jaostojen kokouksiin tuomaan alueen tai kunnan ikääntyneitä koskevaa tietoa valmisteluun. Kaikissa kunnissa on tarpeen ryhtyä valmistelemaan vanhusneuvoston osallistumismahdollisuutta niihin toimielimiin, joissa käsitellään ikääntyneiden kannalta keskeisiä asioita.

EETU ry on saanut jäsenliittojensa kautta useita yhteydenottoja vanhusneuvostojen vaikuttamismahdollisuuksien epätasa-arvosta kuntien välillä. Yksittäisissä kunnissa on myönnetty erillinen aloiteoikeus neuvostolle, sekä puhe- ja läsnäolo-oikeus olennaisten lautakuntien ja jaostojen kokouksiin. Osassa kunnista taas tällaisia oikeuksia ei ole myönnetty.

Vaikuttajatoimielinten nimikäytäntö

EETU ry kannattaa lämpimästi ehdotusta, jonka mukaan kunnassa toimivasta ikääntyneiden henkilöiden vaikuttajaelimestä voidaan käyttää myös muuta nimeä kuin vanhusneuvosto. EETU ry on esittänyt yhdessä vanhusasiavaltuutetun kanssa, että vanhusneuvostosta tulisi käyttää nimitystä ikäneuvosto, joka tuo paremmin esille ikääntyneen väestön moninaisuuden.

Lakiesityksessä annettu mahdollisuus nimetä vaikuttamistoimielin myös muulla nimellä on perusteltu. Kunnassa on näin mahdollista nimetä toimielin niin, että kunnan ikääntynyt väestö kokee sen omakseen. Esitetty muutos lisää kunnallisten vanhusneuvostojen autonomiaa ja korostaa ikääntyneiden kuntalaisten moninaisuutta.

Muita huomioita

Vanhusneuvostoille tehtyjen kyselytutkimusten (mm. Ihmisoikeuskeskus 2021) mukaan vanhusneuvostojen vaikutusmahdollisuuksissa on suuria eroja kuntien välillä. Vanhusneuvostojen tekemien aloitteiden, lausuntojen ja kannanottojen ei ole koettu aina johtavan muutoksiin ja niiden käsittelystä ja etenemisestä ei ole aina saatu ajantasaista tietoa.

Hyvinvointialueiden vanhusneuvostoilla on vanhusasiavaltuutetun, ikäinstituutin ja avoimen hallinnon kyselyn (2023) mukaan kuntien vanhusneuvostoja enemmän oikeuksia osallistua valtuustojen ja lautakuntien kokouksiin. Hyvinvointialueiden vanhusneuvostoista 67 %:lla oli oikeus osallistua aluevaltuuston kokouksiin. Kuntien vanhusneuvostoista vain 20 %:lla oli puheoikeus jonkin lautakunnan kokouksissa.

EETU ry:n mielestä olisi suotavaa, että nyt esitettävät muutokset toteutetaan myös hyvinvointialueiden vanhusneuvostoille vastaavalla tapaa. Tämä vaatisi muutosta lakiin hyvinvointialueista (611/2021, 32 §).

Lisäksi olennaista on, että vanhusneuvosto kokoontuu riittävän usein sekä vanhusneuvoston itsenäinen asema suhteessa muihin vaikuttamistoimielimiin. Esimerkiksi osassa kunnista tehty vanhus- ja vammaisneuvostojen yhdistäminen on ongelmallista, sillä niissä käsiteltävät asiat ovat sisällöltään ja luonteeltaan erilaisia.

EETU ry pitää lisäksi hyvänä menettelyä, jossa kuntien vanhusneuvostojen jäsenissä on kunnan eläkeläisjärjestöjen edustus. Näin saadaan suora yhteys kunnan, vaikuttamistoimielinten ja eläkeläisväestöä edustavien yhdistysten välille.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry on kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön yhteistyöelin. Sen jäsenjärjestöt ovat Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien Keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, KRELLI Kristilliset eläkeläiset ja Svenska pensionärsförbundet. Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä on reilut 250 000. Vuonna 2026 puheenjohtajajärjestönä toimii Eläkeläiset ry.